GDJE SE NALAZIMO?

U prošloj, 2002. godini, iznos odobrenih kunskih kredita stanovništvu premašio je nivo kredita koji su odobreni privredi. Kreidtiran je neizravno uvoz i tako je kreirana i ponuda i potražnja. Sredstva priopćavanja ukazuju da je uvoz automobila iznosio milijardu dolara. Ta cifra predstavlja više od dvadesetine društvenog bruto proizvoda. Ovo znači da tek povećanje domaćeg društvenog proizvoda od 5% može “amortizirati” vrijednost uvezenih automobila pod pretpostavkom da se to povećanje proizvodnje robe i usluga i izveze; što je nerealno.

Ima li se, nadalje, u vidu da godinama izvoz stagnira a uvoz raste (pokrivenost uvoza izvozom u prošloj godini je manje od polovine) znači da živimo “na višoj nozi” od primjerenog (proizvedenog). Ne radi se o malim iznosima. Radi se o petini domaćeg proizvoda (pet milijardi; 5.000.000.000,00 $).

Ovom valja pridodati i dopjele anuitete po inozemnom dugu koji iznosi više od 14 milijardi $ (14.000.000.000,00 $). Samo kamate od 5% na inozemni dug znači povećanje opterećenja od 700.000.000,00 $ što je približno 3,5% društvenog proizvoda. Ovo znači da stopa rasta od 3,5% nas ostavlja jedanko siromašnima.

Ovo nije kraj priče. Treba pridodati i (ras)prodaju obiteljskog srebra te isplate dividendi, po toj osnovi, inozemnim vlasnicima.

Ni to nije kraj priče. Devizni depoziti iznose gotovo 10 milijardi $ (10.000.000.000,00 $) koje bi valjalo jednog dana vratiti stanovništvu.

Odnos penzionera i nezaposlenih, s jedne strane, i, zaposlenih, s druge strane, je neriješen: 1: 1 (0,99 miliona penzionera + 0,37 miliona nezaposlenih nasuprot 1,33 miliona zaposlenih /pri čemu gotovo 100.000 zaposlenih ne dobiva plaću/).

Kako se nije moguće više zaduživati u inozemstvu (osim reprograma duga) država se okreće domaćem financijskom tržištu (unutarnji javni dug iznosi više od 23 milijarde kuna što je gotovo 3.000.000.000,00 $) gdje su veće kamatne stope i gdje će “domaće banke” državi plasirati kredite (putem obveznica) uz pristojnu zaradu.

Jedino su cijene pod kontrolom. Nema inflacije jer uvezena roba zbog niže cijene i povećane ponude određuje nivo cijena. Dokaz da je tome tako je kretanje cijena tzv. nontradeble sektora. To nam je donio neoliberalizam u kojem su stabilne cijene, tečaj sami sebi svrhom (parcijalna ravnoteža) a ne dinamiziranje privrednog razvoja i ostvarivanje pune zaposlenosti. Resursi toj i takvoj politici su na izmaku.

ZAŠTO NACIONALNA ŠTEDNJA NIJE SUMJERENA U INVESTICIJE?

Poznato je da nema razvoja bez štednje i investicija. Upravo nacionalna štednja je temelj investicijama. U Hrvatskoj su sada svi sektori zaduženi: privreda, država i na kraju, posebno

značajno, sektor stanovništva. Naime treba reći da 10 milijardi $ štednje se nalazi kod “domaćih banaka” i nema nikakvog razloga da ta štednja bude usmjerena u razvoj. Upravo dramatično povećanje kredita stanovništvu potvrda su toj tezi. Precizno nacionalna štednja je u funkciji povećanja potrošnje prvenstvno uvezene robe. Što je veća štednja to je stanje u hrvatskom gospodarstvu složenije.

I sada centralna banka donosi odluku da se plasmani imaju ograničiti na rast od 16% jer je prevelika kreditna aktivnost poslovnih banaka. Ovo je točno međutim točno je da nema inflacije prema službenim karakteristikama što čini zabrinustost centralne banke izlišnom. Šalim se. Dobro znaju u centralnoj banci da su stvari dramatične i da postoje multiplikativni učinci koji zbog jednog čimbenika (recimo obveze servisiranja inozemnog duga) mogu “preko noći” izmjeniti “idiličnu” sliku.

Usput rečeno centralna je banka morala uz maksimiranje plafona ukupnih kredita omogućiti veće plasmane privredi.

Cjela je financijska industrija “domaća” i, stoga, je razumljiva divergencija realnih i financijskih tokova. Toliko hvaljen dolazak “domaćih” banaka u Hrvatsku čini je potpuno ovisnom zemljom. Broj stupnjeva slobode je i dalje u padu. To je zbilja ovih prostora.

Pitanje vlasništva je stalno isticano kao brana učinkovitosti. Tko danas tvrdi da je gospodarstvo učinkovitije nego što je to bilo jučer. Uzmemo li pokrivenost uvoza izvozom tada je stvar porazna za današnje stanje (pokrivenost je (u vrijeme samoupravnog sustava) u Hrvatskoj iznosila oko 75% dok je u prošloj godini bila 46%). Tržišne silnisu su nam toliko bitne a nećemo, recimo, primjera radi, vidjeti da su stambene štedionice “domaće” i još se k tome porezno subvencioniraju. Nećemo, također vidjeti da je Drugi stup mirovinskog osiguranja prepuštanje od strane države dijela doprinosa iz Prvog stupnja mirovinskog osiguranja. (Tragedija mirovina je započela privatizacijom i umjesto da društveno vlasništvo bude materijalnom bazom mirovinskog osiguranja uslijedila je prvobitna akumulacija kapitala u smislu starog, dobrog, pametnog,... Karla Marxa).

Globalizacija putem financijske oligarhije znači oligopolno tržište i male zemlje mogu tek slijediti takav scenarij. Pozitivni primjer Slovenije može biti bitno umanjen njezinim ulaskom u Europsku uniju. Za sada dobro “slaže kockice”. Ostaje obveza ekonomskih analitičara odgovriti zašto nije opstala Udružena banka Hrvatske?! Sunačni Hvar prodajemo jer nema novaca ustvrdio potpredsjednik Linić. Gopodin Linić je u pravu i to zato jer smo nacionalnu štednju stavili u funkciju kapital odnosa koji nas sa tom istom štednjom čini ovisnom od tog istog kapital odnosa.

ŠTO UČINITI?

Put izlaska iz postojećeg stanja nije dnostavan ali je moguć. Treba osnovati nacionalnu komercijalnu banku. Nema razloga da nije u vlasništvu države ili bar pod njezinom kontrolom kako bi se promicali nacionalni interesi. Nema nikakvog razloga da državna banka mora biti manje učinkovita od privatne banke. Ukoliko jenjezina učinkovitost manja to je zbog odnosa

fisknih i varijabilnih troškova. Naime, u uvjetima nacionalne politike postoje nacionalni troškovi i nacionalna banka nemože izbjeći nacionalne troškove. Međutim, to je problem učinkovitosti države kao takve a ne odnosne banke. Konačno “domaće” banke upravo i ne plasiraju sredstva privredi jer su ukupni troškovi (uključiviši i rizike) previsoki. (Važno: dokaz da nas realna inflacija nije nikad napustila!) Ipak, usprkos tome, nacionalizacija najvećeg dijela štednje je nužna kako se ne bi dnevno pojavljivali novi slučajevi kao Sunčani Hvar.

FINA je najbolje rješenje za nacionalnu komercijalnu banku. (Napomena: ukinuće SDK je bio tragičan događaj za Hrvatsku!) Ona raspolaže sa 160 podružnica i poslovnica na vrlo atraktivnim mjestima diljem Hrvatske. Ima, uglavnom, obućene ljude i primjeren hardware i software, a i navike građana su još uvijek prisutne. Nadalje, DAB bi morao odustati od osiguranja štednih uloga, a Sabor bi morao dati neograničeno jamstvo za depozite nacionalne banke. Svoja sredstva bi država držala u toj banci. Sva poduzeća na koje ima utjecaj država bi morala držati cjelokupna sredstva u toj banci. Ovo znači da bi i nadalje “domaće” banke konkurirale i djelile tržišni kolač između sebe. Kako iza “domaćih” banaka stoje njihove matice tako bi iza nacionalne banke stajala država.

Isto vrijedi za osiguravajuća društva i za investicijske fondove; posebno, to vrijedi za Drugi stupanj mirovinskog osiguranja.

PREPORUKA

Ona stranka koja u predstojećim izborim prepozna značaj nacioanlne komercijalne banke, odnosno nacioanlne financijske industrije, dokazuje da prepoznaje socijalni i nacionalni zadatak koji je nužno rješiti kako bi se pokrenula ova učmala žabokrećina. Naime, nije samo gospodarstvo u krizi. U krizi je cjelokupan društvnei sustav.